

Vo vetre života

VERONIKA
KRASNOHORSKÁ

VYDAVATELSTVO
SPOLKU SLOVENSKÝCH SPISOVATEĽOV

Copyright © Veronika Krasnohorská, 2009, 2014

Cover design © db, 2014

© Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, spol. s r. o.,

Bratislava 2014

e-mail: vsss@stonline.sk; <http://www.vsss.sk>

Realizované s finančnou podporou
Ministerstva kultúry Slovenskej republiky

VYDAVATELSTVO

SPOLKU SLOVENSKÝCH SPISOVATEĽOV, spol. s r. o.

Veronika Krasnohorská: Vo vetre života

(z talianskeho originálu Solo per amore,

vydaného pod umeleckým menom Veronika Eva Belmonte v roku 2009, preložila autorka)

Zodpovedná redaktorka: Božena Rolková (profitexty.sk)

Obálka: Dušan Babjak

Sadzba: Eterna Press, s.r.o.

Tlač: Eterna Press, s.r.o.

Prvé vydanie

ISBN 978-80-8061-785-1

Veronika Krasnohorská

VO VETRE ŽIVOTA

VERONIKA
KRASNOHORSKÁ

Vo vetre života

Preklad autorky do slovenčiny
podľa talianskeho originálu *Solo per
amore*, vydaného pod umeleckým menom
Veronika Eva Belmonte.

*Môjmu manželovi, ktorý mi toho veľa nasľuboval
a nič nesplnil,
jeho deťom a vnukom, ktorých som mala úprimne
rada,
môjmu bratovi,
priateľom a všetkým tým, čo ma budú čítať,
tým, ktorí mi spôsobili sklamanie a slzy.
Vďaka nim som pochopila,
že akékoľvek sú naše chyby, prehry či víťazstvá,
ŽIVOT JE STÁLE KRÁSNY.
Pulzuje v nás a okolo nás,
treba ho iba milovať srdcom.*

Príhovor čitateľovi

Jedného dňa som sa začala prehrabávať v spomienkach z minulosti a odrazu som sa pristihla, že píšem.

Zapĺňajúc strany jednu za druhou som si uvedomila svoje chyby, slabosti, limity, správne alebo nesprávne rozhodnutia, ktoré ma veľakrát priviedli na tmavé rázcestie života a len s Božou pomocou, a niekedy aj vlastnými schopnosťami, sa mi podarilo nájsť riešenie a únik. Táto skutočnosť ma naučila, že neexistuje nič absolútne negatívne. Každé negatívum sprevádza jeho pozitívny opak, ktorý je skrytý v každom z nás a posúva nás dopredu.

Viackrát som sa zamotala do pavučiny života. Obkolesenej priaznivými náhodami, ktoré hrali v môj prospech, sa mi niekedy podarilo otvoriť malý priestor v jej lepkavej sieti, aby som mohla zutekať a napraviť svoje takmer naivné chyby a slepú dôveru v ľudí. V zrelom období života som sa tak uväznila v komplikovanej sieti lásky, že som už nemala síl a možno ani odvalu, aby som sa jej vymkla alebo bránila, pretože zakotvila hlboko v mojom srdci. Bola to láska k mužovi, môjmu manželovi, ktorého som mala úprimne rada aj napriek mnohým sklamaniam a veľkému vekovému rozdielu.

Milý čitateľ, na týchto stránkach ťa chcem previesť priestorom času života, ktorý je zaiste podobný tvojmu, ale aj odlišný v nevšednosti ponúk, ktorými ma obdaril, a ktoré ti isto pomôžu zamyslieť sa nad tvojimi vlastnými problémami. Som presvedčená, že v mojich chybách a limitoch nájdeš sám riešenie a odpovede na tvoje životné neistoty.

Ďakujem Mgr. Andrejke Mudrončekovej za niektoré gra-

*matické korekcie a za diskretnosť, s akou vstúpila do mean-
dov môjho súkromia.*

*Vďačím mojej priateľke Dr. Hedvige Kramárovej, kolegy-
ni z univerzitných štúdií, novinárke, spisovateľke za prečít-
anie rukopisu a za drobné rady.*

*Som povďačná všetkým tým, ktorí budú čítať túto knihu,
či už zo zvedavosti, alebo zo záujmu. Dúfam, že pochopia,
lepšie ako ja, všetko to, čo mi v živote uniklo z nedbalosti
alebo z povrchnosti. Som presvedčená, že na to, aby sme do-
kázali naplno pochopiť hodnoty života, potrebovali by sme
k dispozícii viac ako milión rokov, pretože život je úžasne
veľkolepý, je enigmatický, je komplexný, je mnohotvárnny, je
tvrdý, je nežný, je smutný, je veselý, je ťažký, je bezstarostný,
je plný problémov a lásky a preto je taký neobyčajne krás-
ny. Vzniká a zaniká. Skratka existuje, aj keď nevieme, kde
sa začína a kde končí.*

*Úprimná vďaka všetkým tým, ktorí mi spôsobili sklama-
nie a bolesť; bez nich by som nikdy nespoznala sladkú chuť
šťastia a horkosť sklamaní.*

*Ďakujem aj tým, ktorí mi ukázali krivú tvár falše a lži,
pretože nechtiac mi pomohli spoznať zákernosť ľudskej pre-
tvárky.*

*Z celého srdca ďakujem svojim rodičom, ktorí ma už ne-
budú môcť čítať, za pevné morálno-etické hodnoty, ktoré do
mňa vštúpili. Po všetky roky môjho života boli pre mňa zá-
chranným kolesom a úžasnou silou.*

A nakoniec: ďakujem ŽIVOTU za ŽIVOT SÁM.

autorka

Prológ

PREŠLO odvtedy viac ako šesťdesiat rokov, keď v jednom malom mestečku na Slovensku kostolné zvony odbíjali popoludnie, zatiaľ čo z diaľky sa ozývalo dunenie druhej svetovej vojny. V pôrodnickom areáli mestskej nemocnice sa práve narodilo dievčatko, ktoré svojím krikom zburcovalo celé oddelenie. Bola som to ja. Ošetrovateľky pobehovali okolo mňa, lekár ma držal za nohy, hundral a nadával, lebo ja som vrešľala, čo mi len hrdlo stačilo. Akoby aj nie. Veď doktor ma držal za nohy ako zajaca, obzeral si ma ako mačku a pri tom si pohundrával: „Tomuto dievčatku sa akosi nepáči tento nový svet, preto tak vreští.“

Veľmi som mu chcela vysvetliť, že nie pre tento svet plačem, ale pre tú hroznú polohu, v akej ma držal. Keď mi nepomohol plač, začala som kopat' nohami a stal sa zázrak. Keď ošetrovateľka videla, ako zápasím v doktorovom zápästí, pribehla ku mne, vzala si ma na ruky, pohladila ma a tichým hlasom šepla: „Vitaj maličká, vitaj Ester“... A odrazu som sa oddala tichu dobre vychovaného bábätko a so zvedavosťou som pozorovala, čo sa bude so mnou diať. Vystrašená z nového sveta, najradšej by som sa bola vrátila späť k mojej mame, kde som mala pocit ochrany pred každým a pred všetkým. Zaumienila som si, že to už nejako musím vydržať, keď už som raz tu. Ten nový svet sa mi akosi nepozdával. S prekvapením som sa ocitla ponorená vo vode. Špliechali ma zo všetkých strán, až som začala znovu kričať. Od jedu som sa vycikala ošetrovateľke na plášť. Bola však veľmi zhovievavá. Nepovedala nič. Hodili ma na aký-

si studený nástroj, ktorému hovorili váha, a druhá ošetrovateľka zahlásila škripavým hlasom: „Štyri a pol kila... Dĺžka päťdesiatdva centimetrov. Je taká veľká, že môže ísť rovno do školy. Pod akým menom ju mám registrovať?...Vybrali jej vôbec meno?“

„Neviem. Počula som, ako sa babičky dohadujú. Jedna by chcela mať Elisabethu a tá druhá Beatu. Nevedia sa dohodnúť.“

„A matka?...“

„Ona nevie. Vraj si myslela, že to bude chlapec. Ja som tej maličkej pošepala do uška meno – Ester – a zdalo sa, že sa jej páčilo,“ povedala ošetrovateľka, ktorá ma vyslobodila z rúk lekára.

„Tak napíšem Ester? Celkom sa mi to meno pozdáva. Znie pekne a zvláštne. Na chodbe už čaká kňaz, aby ju evidoval.“

Tak to bolo vtedy zaužívané. Hneď po narodení sa muselo zapísať meno novorodenca, a až neskôr sa krstilo s plnou slávou.

Pochopila som, že tento nový svet nebude až taký jednoduchý. Aby som pravdu povedala, toto veselé pobehovanie ošetrovateľiek a ich štebotavé klebetenie sa mi začalo pozdávať.

Najšťastnejšie som sa cítila, keď som konečne bola oblečená, čistotou navoňaná, pekne učesaná, lebo som tušila, že ma predstavia mojej mame. Sestrička ma niesla v náručí cez dlhú chodbu nemocnice, jemne zaklopala na dvere číslo štyristoštyri, vstúpila, položila ma na posteľ, do náručia mojej mamy, a povedala: „Je pekná, veľká... štyri a pol kilová. Je zdravá a už vie, čo chce. Napísala som ju do registra novorodených pod menom Ester. Ďalšie dve mená jej vyberte vy,“ a odišla z izby, v ktorej sa rozhostilo nebezpečné ticho. Bolo ho možné krájať prekvapenými pohľadmi mojich starých matiek. Ovzduším ako drobné kryštály tancovalo na-

pätie a už som začala kriviť ústa do plaču, keď zrazu vidím nad sebou tri veľké tváre, ktoré sa mi milo prihovárali: „Vitaj, Ester – Eva – Elena. Sme šťastné, že si prišla medzi nás.“

Nato sa babičky vzdialili od maminej postele a ja som zostala pritúlená v náručí osoby, ktorú som dobre poznala a s ktorou som mala mnoho spoločného. Konečne som vdychovala vôňu ženy, ktorá mi dala život, tú éterickú súčasť jej bytia, podľa ktorej by som ju rozoznala medzi tisícami, stotisícami, ba miliónmi žien na svete. Bola to moja matka, ktorá sa na mňa usmievala a ktorá akoby si ešte neuvedomovala zázrak života a prírody, čo sa v nej odohral a ktoré ho som bola ja výsledkom. Takmer bojazlivo sa začala pohrávať s mojimi malými prštekmi a skôr hanblivo ako nežne vzdychla: „Ester...“ Hlásky tohto mena tancovali vo vánku jej šepotu a ja som s hrdosťou chcela povedať: „Áno, som to ja, Ester, mami..... tvoja Ester.“

Moje malé ústa neboli schopné vydať ani hlásku, iba sa zošpúlili do grimasy, ktorá sa podobala úsmevu. Spokojná som zatvorila oči a cez sen som prechádzala životom, ktorý ma ešte len čakal.

Spomienky

SEDÍM so zatvorenými očami pri balkóne. Posledné lúče slnka pohládzajú moje svetlé už prešedivené vlasy, ktoré dodávajú tvári lesk rokov. Deň sa chýli ku koncu a mne sa práve ukončil šesťdesiaty štvrtý rok. Tak ako vždy, ani tentoraz som svoje narodeniny neoslavovala. Oddávna som mala svoj osobitný názor na tento deň. Pre mňa každé ukončenie rokov znamenalo jednoducho – čas. Čas, ktorý neúprosne plynie, čas, ktorý sa stráti v nenávratne. Narodeniny neboli pre mňa dňom zásluh, dňom mimoriadnych udalostí ani dňom aplauzov. To sfúknutie sviečok ma skôr desilo, aj keď tá osvetlená torta bola krásna. Ibaže po sfúknutí zostala tma. Niečo uniklo. Uniklo svetlo. Svetlo, ktoré sa nevracia, tak ako sa nevracajú roky, pretože plávajú do neznámej večnosti času. A čas je vývoj. Je to rast človeka, je to veda, je to poznávanie seba samého i ľudskej spoločnosti, je to ten vymedzený kruh, ktorý nás unáša životom ako spenený riečny vír. Pre mňa narodeniny vždy znamenali deň tichého a pokojného uvedomenia si, že som tu, že existujem, že patrím spoločnosti, v ktorej žijem, priateľom, rodine, že patrím všetkým tým, ktorí ma potrebujú, pretože pre nich sa oplatí pokračovať žiť ďalšie roky, ktoré mi

budú ešte životom dopriať. Pred očami sa mi mihajú obrazy a spomienky z minulosti, ktoré sa naháňajú ako ťažké mračná plné skúseností zo stretnutí s osobami, mračná, z ktorých sa ako sneh sypú spomienky na nepravosti zavinené mnou, nepravosti, ktoré som utrpela od iných, mračná ťažké od lásky, od lások, ba aj od smútku, ktorému sa nedá uniknúť. Sú to mračná, ktoré tancujú tanec života a dnes visia nado mnou a chcú sprchnúť ako dážď obrody. Chcú sprchnúť, aby vypovedali a nútia ma s rozhodnosťou a nástoječivosťou vlastnou len prírode, aby som začala toto rozprávanie o živote.

OTVÁRAM album s rodinnými fotografiami. Ako vankúš ho stískam na kolenách a z hmly rokov sa začínajú vynárať spomienky, ktoré sa ako armáda zoraďujú presne podľa časového sledu udalostí. Pozerám sa na fotku, na ktorej som asi štyri a pol ročná s mamou a otcom. Inštinktívne pohládzam jemnú a ušľachtilú tvár mojej matky. Zatváram oči a jej obraz vystupuje z hlbín času, až sa mi zdá, že dokonca počujem jej hlas. Ako dieťa vždy som sa s mojimi malými rúčkami prehrabávala v jej zlatých vlasoch, ktoré sa mi zdali splietané slnečnými lúčmi a strácala som sa v jej očiach, ktoré mali farbu neba a dávali mi pociťovať, že musím urobiť všetko to, čo povedala a prikázala. Plné, pekne tvarované ústa sa málokedy usmievali a dávali jej tvári milý, ale aj autoritatívny výraz. Plnoštíhle, symetricky tvarované telo dávalo pocit istoty a domova. Bola veľmi pekná. Nie! Bola krásna. Videla som v nej princeznú z rozprávok Tisíc a jedna noc a zdalo sa mi, že ja som jedna z jej preferovaných dám. Na jej požiadavky matky a rodičovské príkazy sa nedalo povedať nie. Možno táto rozhodnosť a zdanlivá panovačnosť jej povahy boli do určitej mie-

ry podmienené povolaním a tiež charakterovými vlastnosťami, lebo veľmi rada rozkazovala.

Otec...? Och, otec, to bol pekný človek, vysokého vzrastu, s tmavými, takmer čiernymi vlasmi. Bol veľmi zábavný, jemný a príležitostne ohromne vtipný. Pravý opak mamy. Keď ma pošteklil svojimi drobnými fúzikmi, smiala som sa do prasknutia. Tmavomodré oči pripomínali more a nedalo sa pred nimi ani klamať, ani utiecť. Boli to oči prenikavé ako šable a takmer stále usmievavé. Vedeli byť aj nebezpečné. Pamätám si veľmi živo na chvíle, keď sa v jeho očiach nezrkadlili iskry dobrej nálady, keď farba tých očí potemnela a bolo v nich vidieť spenené búrlivé more. Vtedy z nich sálal hnev. V tých chvíľach som sa triasla od strachu, ale vždy tá búrka prehrmela na mame, ktorá mala jedinou veľkú chybu, a to krásu. Tá bola zdrojom otcovej nepríčetnej a neopodstatnenej žiarlivosti. Pracoval ako chemik vo väčších priemyselných komplexoch.

PRECHÁDZAM pavučinou času a vidím, ako sa ponáhľam, takmer bežím a zapletajúc drobnými nôžkami si dávam pozor, aby som sa vyhla kameňom a dieram zapríčineným bombardovaním. Bola druhá svetová vojna, ktorá sa chýľila ku koncu. Mama ma držala pevne za ruku, v druhej sa jej pohojďovala tenisová raketa a sústavne mi dávala desatoro výchovných prikázaní.

„Dávaj si pozor“ povedala, keď som sa potkla.

„Musíš sa slušne správať na kurtoch! Posadíš sa na lavičku a budeš sa pozeráť, ako hrám! Keď sa ťa niekto bude na niečo pýtať, slušne odpovedaj! Nezabúdaj na dobrú výchovu!“ ...

„Áno, mama...“

„Nedávaj si prsty do nosa!“

„Áno, mama...”

„A, prosím ťa, neškriab sa!”

„Áno, mama...”

„Nevyskakuj a pekne slušne sed!”

„Áno, mama...”

„Ak budeš jesť cukríky, nehádz papieriky na zem!”

Viac som neodpovedala... Nebolo čo... Veď tie litánie som poznala naspamäť. Boli stále rovnaké, niekedy sa iba menilo poradie príkazov a zákazov, ale podstata bola vždy tá istá. Pozerala sa na mňa očami, v ktorých sa prelínalo nebo s morom, oheň s ľadom, a ja som sa vpila do jej očí s odvahou provokatéra a s milotou podmaniteľa. Iste, chcela som ju vyprovokovať, ale v tom istom momente som si ju chcela podmaniť, aby vedela, že sa môže na mňa spoľahnúť. Usmiala som sa a len tak som si zahundrala: *„Mami, veď to všetko viem naspamäť. Neznepokojuj sa.”* *„Ale ja sa oprávnené znepokojujem, lebo vždy vyvedieš niečo, čo nie je v programe.”* A mala pravdu...

Nebola som pokojným dieťaťom. Môj búrlivý charakter, neposednosť a zvedavosť, ako aj príliš vyvinutý pocit slobody, boli typické pre deti s červenými vlasmi. A ja som veru mala obrovskú hrivu bronzových vlasov, ktoré mi moja kinderfreila každé ráno zapletala do dvoch hrubých vrkočov, čo sa plazili ako dve zlaté rieky po mojom chrbte. Ľudia sa pristavovali, obzerali si ma a obdivovali tento dar od Boha, ktorý som nie mojou zásluhou dostala, ba boli aj takí, ktorí sa chceli dotknúť mojich jemne červených vlasov, možno preto, aby mali šťastie. Živo si pamätám na jedného pána v rokoch môjho otca, ktorý ma chcel pohladkať po mojej červenej záplave, ale pohotovo som ho pribrzdila slovami: *„Počúvaj, ja viem, že mám pekné vlasy, ale keď ti povolím dotknúť sa ich, čoho sa ja môžem dotknúť na tebe, keď ty si plešatý? Nie je ti zima na holú hlavu?*

„Vieš, že si jedno malé nevychované dievčatko?“ povedal.
„A ty vieš, že si jeden veľmi zvedavý ujo?... Ved' sa nesmú ťahať vlasy dievčatkám. To by si už mal vedieť. Ved' si už veľký,“ odvrkla som. Mama ma chytila za rameno, dosť nervózne ma stisla a sipľavým hlasom prehlásila: „Vidíš, už je to tu. Už vyvádzaš.“

„Či ja môžem za to, že stretám nevychovancov? Alebo chceš, aby som bola ticho ako ryba?! To teda nie, mama.“

„Oh, Bože, prečo si mi ju poslal červenovlasú?!“ zastenala. Urobila som grimasu a povedala: „Mami, ved' aj ja by som to rada vedela. Čo si myslíš, s týmito vlasmi je to ťažké aj pre mňa. Som iná ako druhé deti.“

Neviem prečo, ale aj keď som bola medzi tridsiatimi deťmi, vždy som pripútavala pozornosť. Keď druhí niečo vyviedli, im sa to prepieklo, ale ja som bola na vine aj vtedy, keď som s tým nič nemala. Skrátka, bola som nápadná. A to ma naučilo dávať si pozor. Preto som ľudí pozorovala skôr, ako som sa pustila s nimi do rečí. Moje oči sivozelenej farby dokázali skúmať veci aj ľudí, takže sa mi vždy podarilo vopred ich analyzovať. Mala som malý pekne formovaný noštek, ústa plné vo forme srdca a tiež usmievavé, po otcovi. Moja tvár bola pekne formovaná s jedinou chybou, ktorá v dospievaní bola mojím veľkým komplexom a ktorá bola zodpovedná za hanblivosť a spoločenskú neistotu. Bola to armáda pieh, ktoré mi pochodovali po tvári ako pluky vojakov. Ani neviem, čo by som bola dala za to, aby som sa ich zbavila. Pamätám si, ako som si každé ráno drhla tvár mydlom, až sa mi koža šúpala, v nádeji, že sa zbavím tých hnedých bodiek, ktoré vzbudzovali dojem, akoby som v noci padla do vreca šošovice. Ako dospelá som si prikladala na tvár uhorky, citróny a rôzne babské mastičky, len aby som sa ich zbavila. Bola som veľmi chudej, ale zároveň pevnej postavy a na svoj vek vysoká.

Patrila som k snaživým a odvážnejším deťom. Nikdy som nebola tvrdohlavá, násilná a tobôž nie priečna. Za pravdu som už ako dieťa bola ochotná skočiť aj do ohňa. S radosťou a pedantnosťou som vykonávala úlohy zverené mi rodičmi. Moje vychovávateľky museli byť osoby vzdelané, boli to väčšinou učiteľky na penzii, pretože jednoduchá žena by si s mojou energiou a sústavnou vôľou objavovať a niečo nové spoznávať, nebola vedela poradiť. Okrem iného som vyžadovala, že museli byť pekného výzoru. Tušila som, že vo mne bolo niečo svojské, a tak aj moja vychovávateľka musela byť výnimočná, aby dobre zapadala do rodiny.

Na začiatku sa u nás vychovávateľky striedali tak, ako sa vymieňa posteľná bielizeň, ako sa menia ročné obdobia. Po niekoľkých mesiacoch náhle zmizli bez pozdravu a jediné, čo po nich zostalo, bolo buchnutie dverami. Nikdy som nevedela, či odchádzali kvôli mne, alebo kvôli mame. V tie dni, keď sme nemali nikoho, som sa cítila najšťastnejším dieťaťom na svete. Och, tá krásna sloboda!!! Nikto ma sústavne nepozoroval, nikto ma stále nečistil, na nič sa nevypytoval. Skrátka, bol to nádherný pocit. Dom sa stal viac domom a domovom, bolo v ňom cítiť vôňu intímnosti a spolupatričnosti. Veď sme boli len ja, mama a otec, bez cudzej osoby. Bez tých očí, ktoré so zvedavosťou kontrolovali všetko to, čo sa doma udialo – tých očí, ktoré kritizovali, očí, ktoré nás s nedôverou, ba určitým pohrdaním sústavne pozorovali. Tie oči som cítila až pod kožou a čudovala som sa mame, že si to neuvedomovala. Boli to oči vychovávateľiek, ktoré nezdieľali náš život, ale sa doň včlenili len kvôli zárobku.

Moja radosť trvala až do dňa, keď sa v jedno pekné slnečné dopoludnie rozzvonil zvonček a za dverami sa objavila pekná pani v stredných rokoch, asi tak ako moja štyrid-

saťsedemročná stará mama, ktorú som práve pre jej mladý vek nevolala babka, ale „Memé“. Na peknú tvár ženy hádzal tiež malý klobúčik, ktorého úzka strieška bola stiahnutá nad pravé ucho. Bola pekne oblečená a keď podávala mame ruku, všimla som si biele háčkované rukavičky, ktoré sa mi veľmi páčili. Jej vysokej postave dodávali distinguovaný vzhľad. Bola som takmer prilepená k maminým nohám. Usmievala sa na mňa úzkymi malými očami a bez toho, že by sa mi prihovarila, prstom mi brnkla po nose. „Vítajte,“ povedala mama. „*Toto je Ester.*“

Čakala som... Veru som čakala, že povie ako všetky pred ňou: „*Aké pekné dievčatko, – aké milučké, – akože sa voláš?*“... Čakala som zbytočne, pretože ona tieto hlúpe otázky, naučené podľa zdvorilostného lexikónu, nevyslovila. Namiesto toho ma chytila za ruku a povedala: „*Čo povieš, Ester, ukážeš mi, ako pekne bývaš?*“

Zostala som ako z kameňa. Žiaden kompliment. Žiadna pochvala. Dokonca si nevšimla moje dva hrubé, dlhé vrkoče. Nevšimla si ani nové červené topánky, ktoré som si kvôli nej obula. Nič!... Absolútne nič!... Úplne som stratila reč a v tichosti som ju viedla do jej izby, neuvedomujúc si, aké bolo aj pre ňu ťažké vžiť sa do nového prostredia. Ako sme tak prechádzali naším bytom, vdychovala som príjemnú vôňu konvaliniek, ktorá sa ako jarný vánok pohybovala okolo nej. Páčila sa mi tá vôňa. Bola príjemná môjmu malému nošteku a tiež sa mi zapáčila jej priama a jednoduchá reč, bez falošných slovných rekvizít. Z toho som dedukovala, že si budeme rozumieť. A veru, bola to výnimočná žena. Plná taktu, vybraných spôsobov, vzdelaná. Žena, ktorá vedela, čo je rešpekt.

Dokonca rešpektovala aj také decko, aké som bola ja. Ona mi napríklad rozprávala, že slnko je jedna velikánska žeravá guľa, bez ktorej by nebol ani život, ani svetlo, ani jar,

ani leto – a ktorá zapadá za hory, aby uvoľnila miesto mesiaca, ktorý v noci kontroluje dediny, mestá aj svet a nad rámom sa zabáva s hviezdami. Ona ma naučila, že žobrajúcemu treba dať almužnu. A bola to ona, čo mi povedala, keď som plakala, ak mi iné deti vyviedli niečo zlé, že nevšímaivosť je najväčšia urážka. A bola to zase ona, čo ma naučila, že keď niečo zle urobím, alebo niekoho urazím, musím si to so zodpovednosťou priznať. Ona ma naučila, že život je krásny aj napriek slzám. Je krásny v ťažkostiach, žiali, láske, chorobe či v smútku. Je krásny, lebo je to „život sám“. Vždy mi hovorila, že život, to je niečo veľmi veľké a dôležité čo málokto z nás vie pochopiť. Niekedy som jej nerozumela. Dnes viem presne, o čom hovorila. Bola to vychovávateľka, o ktorej sa mi ani len nesnívalo. A ja som ju mala. I v tomto som mala šťastie. Veľmi dobre zastupovala moju mamu, ktorá vtedy mala len dvadsaťtri rokov. Môžem povedať, že sa stala členom našej rodiny, dôkazom čoho je fakt, že som ju volala „teta“. Keď zomrela, bolo to po prvýkrát, čo som sa stretla so smrťou a po prvý raz som si uvedomila, že v živote každého z nás je jeden bod tenký ako vlások, a keď sa tento vlások pretrhne, človek zrazu odchádza – a nevie kam. A o tomto bode sme sa nikdy nezbovárali. Toto mi moja „teta-vychovávateľka“ nevysvetlila. Možno preto, že vedela, že neskôr na to prídem sama. Po jej smrti som mala dojem, že sa všetko okolo mňa zastavilo.

2. KAPITOLA

Obdobie druhej svetovej vojny

POČAS obdobia druhej svetovej vojny som väčšinu času strávila v malom mestečku u starých rodičov z matkinej strany, kde som žila takmer od môjho narodenia, obklopená pozornosťou a láskou mojich piatich tiet – maminých sestier. Bola som prvou vnučkou i neterou a moja najmladšia teta, teta Viky, bola iba o šesť rokov staršia odo mňa. Spolu sme sa hrávali ba aj hašterili, a ja som ju obdivovala a napodobňovala vo všetkom. Páčili sa mi jej hračky, topánky, šaty a tiež jej veselé priateľky. Keď ráno odchádzala do školy, chcela som ísť s ňou, ale uspokojila som sa s jej veľkou škatuľou plnou hračiek, ktorú schovávala pod posteľou.

Často lútostivo plakala, keď pri návrate zo školy našla svoje obľúbene bábiky bez rúk alebo bez nôh. Ja som sa s nimi hrávala na pani doktorku, akou bola moja mama a namiesto toho, aby som bábiky liečila, často som im nenávratne zničila „existenciu“. Po celom dome sa ozýval krik a plač, keď som zničila jej domčeky pre bábiky a popremiestňovala maličký nábytok, ktorý tam mala, podľa svojho ešte príliš detského vkusu. Chuderka!... Pred mojimi bystrými očami a takmer psiemu čuchu nemohla nič

ani schovať, ani zachrániť. Po tele som mala zasadené samé štipance jej detského hnevu, ale ja nevšímajúca a neplačúca som vyčkávala vhodnú chvíľu jej odchodu z domu, aby som sa mohla s radosťou vrhnúť na poklad jej hračiek. V jedno pekné poludnie, keď sa vrátila zo školy, sa stala čudná vec. Bola som presvedčená, že asi videla anjela, alebo snáď bola chorá, lebo nechala v strede izby tú veľkú škatuľu, hračky bábiky, šaty a rôzne iné, jej milé veci... A odišla. Odo dverí mi zakričala: *„Je to všetko tvoje! – Neotravuj viac! Ja som už veľká, idem sa hrať s kamarátkami.“* Mohla mať desať rokov a ja okolo piatich. Prekvapená som na ňu vyvalila oči. Zvláštne. Mala som čudný pocit. Tie hračky ma akosi viac nezaujímal. Bolo mi do plaču. Chcela som ísť s ňou, ale tušila som, že som ešte príliš malá, aby som si to mohla dovoliť.

Ostatné tety boli už väčšie, vracali sa neskoro poobede zo školy. Málo sa so mnou hrávali, lebo sa museli učiť alebo písať úlohy. Keď bolo počuť v meste streľbu, kričali a triasli sa od strachu. Vždy, keď cez mesto pochodovali pluky vojakov, stará mama, Memé, ich posielala k rodine na dedinu.

MÁM viac ako jednu spomienku na druhú svetovú vojnu. Pred očami, ako zlá čierňava, sa mi mihajú kamióny plné ranených. Vidím pred sebou pochodovať v hlúčikoch vojakov, ktorým z tváří ako strapce suchých listov brečtana visia zakrvavené obvazy a zo šiat opadáva prach špiny a teroru. Vybavujú sa predou mnou ako vyleštené sklá okien, oči lesklé od horúčky, hrôzy a strachu. Oči, ktoré by chceli zabudnúť na záveje mŕtvych, na hluk bômb, rachot lietadiel, stony ranených, na výkriky rozkazov, ktoré bolo treba vykonať i proti vlastnej vôli, na ten strach, na ktorý by chceli zabudnúť, ale ktorý zostane ako ťaživý balvan na tých, čo to prežijú.

PAMÄTÁM si na jedno jasné slnečné ráno, keď som šla so služobnou Júliou k pekárovi po chlieb. Na námestí pred kostolom stál hluč ľudí a uprostred štyria muži na kolennách. Jedného z nich som poznala. Nosil nám každé ráno mlieko. Naproti nim stáli vojaci, možno Nemci alebo partizáni, s namierenými puškami. Bolo počuť štyri výstrely, keď ma Júlia chytila za hlavu, prudko mi ju otočila a oprela o zásteru. Odtiahla som jej ruky a povedala: „Nechaj, chcem sa pozeráť!“ Tie štyri telá padli tvárou na zem. V tej chvíli som nechápala, čo sa dialo. Čo to malo znamenať. Až sa odrazu z davu ľudí do výšky ako požiar rozľahlo hrozné kvílenie, plač, volanie mien a priam závrtný krik, ktorý vytryskol z útrobov bolesti matiek, sestier, manželiek a snúbeníc. A bol to práve tento nárek bolesti, ktorý mal v sebe niečo spektrálne, niečo nadprirodzené a neľudské, že som si už ako dieťa uvedomila, čo je vojna. Ten nárek, ten krik a tú ťarchu slz pociťujem ešte aj dnes, keď vidím v televízii podobné scény a pýtam sa sama seba, či ľudstvo nemalo dosť toho, čo sa odohralo v Európe medzi rokmi 1939 až 1945.

V tom momente mi Júlia dala ruku a povedala: „*Podíme odtiaľto.*“

„*Nie, Júlia, chcem to vidieť.*“

Sama neviem, prečo som zostala prikovaná k zemi pozorovať s pohľadom dieťaťa tie štyri mŕtve telá s tvárou v prachu, prečo som chcela, aby tie bolestné kriky matiek prechádzali cez pokožku do môjho malého bytia. Neviem, prečo som sa pozerala, ako sa lámu od bolesti kryštály slz, ktoré ako veľké kvapky dažďa kropili vlasy tých nehybných tiel. Bola som ako prikutá, akoby začarovaná hrôzou tej udalosti a čakala som. Neviem sama, na čo som čakala. Snáď som bola presvedčená, že tí štyria s tvárou ponorenou do prachu vstanú, že ten srdcervúci plač a stony utíchnu,